

Keskkond

Keskkonna peadirektoraadi ajakiri

Eurooplastele

 GREEN WEEK

**Bioloogiline
mitmekesisus –
meie päästenöör**

EFE juhtkiri

Selle aasta Rohelise Nädala keskkonnakonverentsil, mis toimus 1-4. juuni 2010, rõhutati bioloogilise mitmekesisuse tähtsust meie elus ja selle kadumise drastilisi tagajärgi. Nelja päeva jooksul vaagiti avalikel aruteludel ja seotud üritustel seda küsimust erinevate nurkade alt, analüüsiti ebaõnnestumisi ja jagati kordaminekuid.

Mõned selged sõnumid jäid kõlama. Kui bioloogiline mitmekesisus on kord kadunud, ei saa seda asendada. Nagu Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso ütles: "See on meie maailm, mis kaob. Seega me peaksime olema ettevaatlikud, sest kui see eluallikas kuivab, siis teist asemele ei teki."

Nõuti tungivalt, et lisaks suurepärasele teadustööle ökosüsteemide ja bioloogilise mitmekesisuse majanduslikke aspekte käsitlevas valdkonnas (The Economics of Ecosystems and Biodiversity) uuritaks rohkem ka looduse pakutavate teenuste väärtust.

Suuremaid jõupingutusi on vaja teha selleks, et kaasata erasektor bioloogilise mitmekesisuse eest hoolt kandma, sest selles sektoris on energiat, ideid ja rahalisi vahendeid, ning kogu koormus ei tohiks langeda riigi rahakotile, eriti praegustel rasketel aegadel.

Kuna bioloogilise mitmekesisuse mõistest on keerulisem aru saada kui kliimamuutuste tõttu tekkinud nähtavatest tagajärgedest, siis üldsuse teadlikkuse tõstmine on äärmiselt oluline. Edusamme on näha: kolm aastat tagasi ei tähendanud bioloogiline mitmekesisus kahele kolmandikule eurooplastest midagi; praegu teavad kaks kolmandikku, mida see tähendab.

Sinna on veel üsna pikk tee, et bioloogiline mitmekesisus pälviks poliitikakujundajate ja avalikkuse seas sellist tähelepanu nagu kliimamuutus, kuid nende valdkondade vahelised seosed on üha enam tajutatavad. See on sõnum, mida peame pidevalt edastama, kui tahame bioloogilise mitmekesisuse vähenemist tõsta poliitilises päevakorras ettepoole; ja me ootame väga oktoobris Nagoyas toimuvaid rahvusvahelisi läbirääkimisi, kus arutatakse uut ülemaailmset bioloogilise mitmekesisuse kava.

Sõnavõtjate elulood ja esitlused, videod koosolekust ja sajad pildid on kättesaadavad veebilehel <http://ec.europa.eu/greenweek>

KESKKONNATEEMAD INTERNETIS

Kas tahate teada, mida Euroopa Liit keskkonna kaitsmiseks teeb, mis on integreeritud tootepoliitika või millised on ökomärgise saamise tingimused? Kõige selle kohta saate teavet keskkonna peadirektoraadi veebilehelt: ec.europa.eu/environment/index_et.htm

ÕIGUSALANE TEAVE

Euroopa Komisjon ega ükski komisjoni nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas väljaandes leiduva teabe kasutusviiside eest; samuti mitte võimalike vigade eest, mis võivad vaatamata hoolikale ettevalmistusele ja korduvale kontrollimisele siiski ilmned.

Trükitud taaskasutatud paberile, millele on antud ELi ökomärgise (ec.europa.eu/environment/ecolabel)

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2010

ISSN 1831-5771

© Euroopa Liit, 2010

Allikale viitamisel on teksti reprodutseerimine lubatud.

Fotode reprodutseerimine ei ole lubatud.

Printed in Belgium

Keskfond Eurooplastele

ec.europa.eu/environment/news/efe/index.htm

TEAVE VÄLJAANDE KOHTA

Keskfond Eurooplastele on kord kvartalis ilmuv väljaanne, mida annab välja Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraat. See on saadaval bulgaaria, hispaania, tšehhi, saksa, eesti, kreeka, inglise, prantsuse, itaalia, leedu, poola, portugali ja rumeenia keeles.

Tellimine on tasuta.

Võite ajakirja tellida, kasutades ajakirjas olevat tellimusvormi või internetis aadressil ec.europa.eu/environment/ mailingregistration/main/ mailing_reg.cfm

Peatoimetaja: Róbert Konrád

Korraldaja: Jonathan Murphy

Lisainfo saamiseks võtke palun ühendust teabeosakonnaga: ec.europa.eu/environment/env-informa/

Teave ja dokumendid:

ec.europa.eu/environment/env-informa/

Keskfond Eurooplastele veebileht:

ec.europa.eu/environment/news/efe/index.htm

Sisu

- 03 Väljakutsed ja tulevikusuunad
- 04 Missugune on maailma olukord praegu?
- 05 Mida oleks olnud võimalik teha teisiti?
- 06 Avastamas majandust ja bioloogilise mitmekesisuse väärtust
- 08 Euroopa magevee bioloogilise mitmekesisuse kaitse
- 09 Uus seadusandlus Euroopa ookeanide kaitseks
- 10 Pange tähele, kuhu astute
- 11 Bioloogiline mitmekesisus: Inimkonna side tervisega
- 12 Talunikud – maapiirkondade hoidjad?
- 13 Toitumisharjumused ja elupaikade kadumine
- 14 Kliimamuutus ja bioloogiline mitmekesisus
- 15 Rohelise infrastruktuuri arendamine
- 16 Näitus ja seotud üritused

🎯 Väljakutsed ja tulevikusuunad

Euroopa Liidul ei õnnestunud saavutada oma eesmärki peatada bioloogilise mitmekesisuse vähenemine aastaks 2010. Suur osa tuleviku pärast peetavast lahingust seisneb tõhusas informatsioonis: oluline on bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ohtudest möödapääsemine ja tervete ökosüsteemide tõelise majandusliku väärtuse teadvustamine otsuselangetajaile ning üldsusele.

“Suutmatus edaspidigi toime tulla biomitmekesisusega seotud eesmärkide saavutamiseiga muutub meile katastroofiliseks. Me ei tohi end eksitada väidetega, et meie tegevus on piisav,” ütles Euroopa keskkonnavolinik Janez Potočnik Brüsselis peetud Rohelise Nädala avaüritusel.

“Peame olema enda vastu ausad ja nägema bioloogilise mitmekesisusega seonduvaid eeliseid, hetke surveolukorda ja võimalikke lahendusi praegusele bioloogilise mitmekesisuse vähenemise tempole, sealhulgas vajadusele vankumatu põhimõtte järele, millele oleks võimalik tugineda edasise arengu hindamisel.”

Volinik selgitas, et ELi vee, õhu, kemikaalide ja saasteainetega seonduvad põhimõtted omavad otsest mõju bioloogilise mitmekesisusele. “Ja kui me oma strateegiaid ja põhimõtteid koostame, et elavdada majandusi, luua uusi töökohti ja edendada innovatsiooni, siis teeme me seda teadmiseiga, et neisse tuleb juba algusest peale sisse ehitada sõbralikkus bioloogilise mitmekesisuse vastu.”

“Peaksime alati hoolitsema selle eest, et meie ettepanekud rajaneks vankumatul teaduslikul alusel,” toonitas ta. “Siin peitub meie usaldusväärsuse võti ja sellest peaks saama meie edu alus.”

Uurimisprojekti TEEB uuringujuht ja ÜRO Rohelise Majanduse Algatuse nimelise keskkonnaprogrammi erinõunik Pavan Sukhdev kordas vajadust vankumatute faktide järele poliitiliste vaidluste võitmisel.

“Majandus on tänapäeval poliitiline valuuta. Oleme jõudnud etappi, mil meilt nõutakse majanduslikke põhjendusi. Peame tegema mitmeid kompromisse. Majandusest ei ole meil sealjuures pääsu.”

Ökosüsteemide ja Bioloogilise Mitmekesisuse Majanduse (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*, TEEB) sarnased projektid rõhutavad bioloogilise mitmekesisuse vähenemise ja ökosüsteemide kvaliteedi langusega seonduvaid kasvavaid kahjusid.

Looduse poolt inimkonnale edastatav väärtus ei ole kaugelki null, rõhutas Sukhdev. TEEB projekti eesmärk on juhtida tähelepanu bioloogilise mitmekesisuse positiivsele mõjule üleilmssele majandusele, rõhutada bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega seonduvaid kulusid ja koondada teadmisi teadusest, majandusest ja poliitikast, eesmärgiga võimaldada edasiliikumiseks vajalikke praktilisi tegevusi.

Maailma looduskaitseliidu ehk Rahvusvahelise Looduse ja Loodusvarade Kaitse Ühingu (*International Union for Conservation of Nature*, IUCN) president Ashok Khosla toetas seda analüüsi ja kinnitas, et bioloogiline mitmekesisus toetab kõiki meie tegevusi. Selle näiteks on tolmeldamine, mille väärtuseks hinnatakse hetkel ligikaudu 1,3 miljardi Ameerika dollarit. 35 protsenti meie toidust pärineb tolmeldavatelt taimedelt, kinnitas ta.

Euroopa Keskkonnaagentuuri peadirektor professor Jacqueline McGlade rõhutas kindla orientiiri või baasjoone tähtsust, mis võimaldaks meil tuvastada, kas me suudame käsi-olevat võitlust võita.

Ta kinnitas, et Rohelise Nädala konverentsil algatatud Euroopa Bioloogilise Mitmekesisuse Infosüsteem (*Biodiversity Information System for Europe*, BISE) (vt illustratsiooni) kogub andmeid ja teadmisi bioloogilisest mitmekesisusest, aitab välja töötada indikaatoreid, hinnangumetoodikat ja luua paremat

“Suutmatus edaspidigi toime tulla biomitmekesisusega seotud eesmärkide saavutamiseiga muutub meile katastroofiliseks.”

Janez Potočnik,
Euroopa keskkonnavolinik

ülevaadet ökosüsteemidest ja ökosüsteemidega seonduvatest teenustest. Ta võttis teema kokku, viidates, et järgneva väljakutseks on tõlkida kogu bioloogilise mitmekesisuse alane teadmiste baas ja informatsioon igapäevakeelde ja mobiliseerida kogukondi ja üksikisikuid tegudele.

Missugune on maailma olukord praegu?

Me pole suutnud bioloogilise mitmekesisuse vähenemist stabiliseerida või oluliselt aeglustada. Mõnes piirkonnas võib edasine elurikkuse vähenemine olla pöördumatu. Edukad on olnud sellised projektid nagu näiteks Natura 2000. Kuid surve bioloogilisele mitmekesisusele kasvab endiselt ja põhiteguritega tuleb veelgi paremini tegeleda, et bioloogilist mitmekesisust hakataks loimima teiste poliitikavaldkondadega, eelkõige põllumajandusega.

Professor Jacqueline McGlade Euroopa Keskkonnaagentuurist kinnitas, et bioloogilise mitmekesisuse olukord on Euroopas halvenemas.

Kuigi ELis ei sure liigid kaugeltki nii kiiresti välja kui teistes maailma piirkondades, on ohustatud liikide protsent tõsiseks mureks – McGlade hoiatas, et 25 % mereimetajaid, 22 % kahepaikseid ja 21 % roomajaid ähvardab väljasuremine. Ärevust tekitav hulk teisi liike, nende seas maismaaimetajad ja linnud, on samasuguses ohus.

Vaadates ELi elupaikade direktiiviga kaitstud liike ja elupaiku, ilmneb samasugune muret tekitav pilt, ütles professor McGlade. Umbes 65 % elupaikadest ja 52 % liikidest on "eba-soodsas" kaitseseisundis, ainult 17 % üleuroopalise tähtsusega elupaikadest ja liikidest naudivad "soodsat" seisundit.

Kaugseire andmetest selgub, et võrreldes 1990. aastaga on Euroopa märgalad 2006. aastaks kahanenud ligi kolm protsenti, samas on tehislilike pinnakatete kasutamine linnapiirkondades ja transpordi infrastruktuuris suurenenud pea kaheksa protsenti. Kolmkümmend protsenti ELi 27 liikmesriigi maa-alast on tugevalt või väga tugevalt killustunud valglinnastumise tõttu. Nendest muutustest tingituna võib 70 % liike oma elupaigast ilma jääda: see on erakordselt suur protsent, ütles professor McGlade.

Merekeskkonnal on omad probleemid: püütud kalavarudest ületab 88% maksimaalse jätkusuutliku saagikuse piiri ja 46% bioloogilise turvalisuse määra, mis tähendab seda, et varusid pole tõenäoliselt võimalik täiendada.

Üheks oluliseks probleemiks on ka reostus. Mõnes valdkonnas on olukord paranenud: nitraadisaldus jõgedes oli 2006. aastal 10% väiksem kui 1998. aastal. Siiski ohustavad pestitsiidid ja nitraate ja fosfaate sisaldavad väetised 26% liikidest, ütles professor McGlade.

Positiivse poole pealt: pole mingit kahtlust, et 750 000 km² Natura 2000 alasid on edukalt välja valitud ja see moodustab praegu enam kui 17% kogu Euroopa Liidu pindalast (vt lk 15).

"Euroopas tarbitakse praegu kaks korda rohkem kui tema maa ja meri on võimelised tootma," lõpetas professor McGlade. "Viimase 40 aasta jooksul on Euroopa ökoloogiline jalajälg suurenenud 33%. Viimastel aastatel on madalama ja keskmise sissetulekuga riikides ressursivajadus tohutult kasvanud ja muutunud koos sellega on ilmselgelt jätkusuutmatuks.

Sõnum on lihtne: selleks et säilitada ja suurendada meie sissetulekuid ja heaolu, peame radikaalselt tõhustama ressursside kasutamist."

Vaatamata jõupingutustele muuta bioloogilise mitmekesisuse vähenemise protsess vastupidiseks, on kõik eelnevalt tuvastatud surved loodusele kas endised või üha süvenevad, ütles dr Matt Walpole, ÜRO Keskkonnaprogrammist (UNEPi) Maailma Looduskaitse Seirekeskuse juures (World Conservation Monitoring Centre).

Ta hoiatas: "Vaadates praeguseid suundi, jätkub kogu käesoleva sajandi vältel väga paljude liikide väljasuremine ja nende elupaikade kadumine. Näiteks korallrahudest ilmneb, et kui ökosüsteemide kahjustused lähevad üle kriitilise piiri, kaasneb sellega risk, et bioloogiline mitmekesisus väheneb tohutult ja pöördumatult."

Praegused statistilised näitajad pole julgustavad: paljud ohustatud liigid on varsti välja suremas. Suurem osa maailma looduslikest elupaikadest on endiselt kahanemas. Võrreldes 1970. aastaga vähenesid paljud selgroogsete populatsioonid 2006. aastaks keskmiselt ligi kolmandiku võrra.

🎯 Mida oleks olnud võimalik teha teisiti?

Suutmatus toime tulla 2010. aastaks püstitatud ELi ja globaalsete biomitmekesisuse eesmärkidega on andnud meile olulise õppetunni. See on hindamatu väärtusega ELi tulevase biomitmekesisuse poliitika kujundamisel ja bioloogilise mitmekesisuse kao vähendamisele suunatud uute jõupingutuste edu tagamisel.

“Meil ei ole õnnestunud olla piisavalt strateegilised bioloogilise mitmekesisuse kao vähendamise tegevussuundade väljatöötamisel, rahastamisel ja rakendamisel ning me ei ole piisavalt jälginud oma edukust ja ebaõnnestumisi,” rääkis Rohelise Nädala osalistele Jon Hutton UNEPi Maailma Loodushoiu Seirekeskusest (*World Conservation Monitoring Centre*).

“Näiteks ei kata kaitsealad piisaval määral olulisi bioloogilise mitmekesisuse alasid, ka ei juhita neid paljudel juhtudel efektiivselt. Samuti ei suuda me üldsusele piisavalt tõhusalt selgitada bioloogilise mitmekesisuse olemust ja põhjendada selle olulisust,” jätkas ta. “Me pole siiani suutnud avalikkust ega otsustajaid veenda bioloogilise mitmekesisuse olulisuses ja kiire tegutsemise vajalikkuses.”

Ta hoiatas, et järgmise 30 aasta vältel on suurimaks ohuks üleilmsele mitmekesisusele põllumajandus. Bioloogiline mitmekesisus ei ole piisaval määral integreeritud meie sellistesse poliitikasuundadesse nagu põllumajandus ja teised maakasutuse muutusele suunatud tegevused.

“Suutmatus toime tulla bioloogilise mitmekesisuse alaste eesmärkidega näitab üleilmset süsteemset ebaõnnestumist, sest me ei väärtusta bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteeme riikide tasandil teostatavas tavapärasest SKT arvestuses või turuhindades,” ütles Andreas Baumüller Euroopa Asualade Foorumist (*European Habitats Forum*).

“Meil tuleb loodusesse investeerida ja sellega koostööd teha nii sotsiaalsetel, majanduslikel kui ka keskkonnaval põhjustel. Järelikult on meil vaja paremat arvestussüsteemi, mis võtaks arvesse ka looduse väärtust ja bioloogilist mitmekesisust,” ütles ta.

Seniste programmide nagu 2006. aasta ELi Bioloogilise Mitmekesisuse Tegevuskava suhtes oli Baumüller kriitiline eelkõige nende seadusandliku nõrkuse pärast. “Me vajame oma tulevase bioloogilise mitmekesisuse alase strateegia tarvis oluliselt tugevamat seadusandlikku tuge. Paljudel juhtudel on mineviku edulood saanud teoks tänu olemasolevale Euroopa seadusandlusele, näiteks lindude direktiivile, looduslike asualade direktiivile ja vee raamdirektiivile,” ütles ta.

Samuti viitas ta piisava rahastamise vajalikkusele. Vaid 0,2% ELi kogueelarvest on otseselt suunatud bioloogilisele mitmekesisusele. Vaatamata mittekeskondlike rahastamisallikate kaudsetele investeeringutele on loodusele ja bioloogilisele mitmekesisusele suunatud koguinvesteering ELi ja selle liikmesriikide eelarvetes vaevumärgatav, ütles ta. “Loodusesse investeerimine tasub end ära,” lisas ta.

Üks viimase aja poliitika suurimatest õnnestumistest on olnud Euroopa Liidu Natura 2000 kaitsealade võrgustik, ütles Nordrhein-Westfaleni liidumaa Keskkonna, Looduskaitse, Põllumajanduse ja Tarbijakaitse Ministeriumi riigisekretär doktor Alexander Schink.

Tulevikku vaadates rõhutas ta vajadust toime tulla võimaliku konfliktiga põllumajandussektori ja talunikega ning näeb peatselt algavat ühtse põllumajanduspoliitika (*Common Agricultural Policy, CAP*) reformi võimalusena tugevdada põllumajanduse ja bioloogilise mitmekesisusega seonduvaid huve.

Euroopa talupidajate liidu Copa-Cogeca asepresident Peter Kendall esitas ka üleskutse looduskaitsete ja maakasutajate vahelise koostöö tõhustamiseks. “Talunikel on võimalik saada suuri võite juhul, kui nad kohandavad

© Euroopa Liit 2010

“See on meie maailm, mis kaob. Seega peaksime olema ettevaatlikud – kui meie eluallikas kuivab, siis teist asemele ei teki.”

*Euroopa Komisjoni president
José Manuel Barroso*

oma töömeetodeid ja keskenduvad bioloogilisele mitmekesisusele. Tulevikus tuleb meil õppida toime tulema partneritena,” kinnitas ta.

Avastamas majandust ja bioloogilise mitmekesisuse väärtust

Poliitika kujundajail on õnnestunud määrata kindlaks kliimamuutuse mõjude maksumus. Palju raskem on sedasama teha bioloogilise mitmekesisuse kohta. Kuid see on inimkonnale hindamatu väärtusega ja bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide võimalike majanduslike eeliste näitlikustamiseks on ette võetud palju erinevaid tegevusi.

© EC/CE – Patrick Mascart

“Meid on õhutatud raiskama raha, mida meil pole, asjadele, mida meil pole vaja, selleks et avaldada muljet, mis ei kesta, inimestele, kellest me ei hooli.”

Professor Tim Jackson

Üks Rohelise Nädala jõulisemaid sõnumeid oli see, et meie jätkuvale kasvule orienteeritud majandussüsteem ei ole enam jätkusuutlik ja selle asemele tuleks leida uus ja sobivam alternatiiv.

See tõsiasi öeldi välja juba varakult, kui Ökosüsteemide ja Bioloogilise Mitmekesisuse Majanduse (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity*, TEEB) uuringujuht Pavan Sukhdev hoiatas osalejaid hinna ja väärtuse mõistete segijamise eest.

“Loodus osutab meile teenuseid, millel on kindel väärtus. Peame lisaks SKTle kesken-duma ka teistele mõõdikutele. Meie mõõtesüsteeme tuleb korrigeerida ja terminoloogiat ajakohastada,” ütles ta.

Teose “Öitseng ilma kasvuta?” autor professor Tim Jackson väitis koosoleku kokkuvõttes osas, et alternatiiv on siiski olemas ja et tulevikuot-suseid peaks suunama pigem miski, mida ta nimetas “tagasikasvuks või décroissance-iks”. Suure aplausiga võeti vastu ka tema üleskutse ühiskonnale lõpetada oma sõltuvus uutest toodetest: “Meid on suunatud kulutama raha, mida meil ei ole, asjadele mida me ei vaja, et tekitada muljet, mis ei jää kestma, inimestes, kellest me ei hooli.”

Katses tõsta poliitikute ja ärijuhtide huvi bioloogilise mitmekesisuse vastu, viitas OECD keskkonnadirektor Simon Upton raamatupida-mismaailma kõnekäänule “seda, mida saab mõõta, saab ka juhtida”.

Ta viitas vajadusele tõhusamate uuringute järele bioloogilise mitmekesisuse väärtuse valdkonnas, eesmärgiga juhtida mõõdetava-te suuruste abil otsuselangetajate tähele-panu edasiste kaotustega seonduvatele ohtudele.

Maksed ökosüsteemidele

Maksed ökosüsteemidega seonduvatele teenustele (*payments for ecosystems services*, PES) kujutavad endast finantsinstrumenti, mida praegu kasutatakse biomitmekesisuse kaitsmi-seks. Tegemist on vabatahtliku tingimusliku kokkuleppega müüja ja ostja vahel selgelt määratletud keskkonnateenuse osutamiseks. Hetkel toimib ülemaailmselt ligikaudu 300 erinevat PES programmi.

Osad neist on riiklikud, näiteks Kanadas, Hiinas, Costa Ricas, Eestis, Ameerika Ühendriikides ja Ühendkuningriigis, kuid enamasti on tegemist kohalikul tasandil rakendatavate meetmetega. Üldsummas juhitakse nende kaudu ökosüsteemidega seotud teenustesse ligikaudu 8,2 miljardit dollarit ja see summa kasvab aastas 10 kuni 20 protsendi võrra, nagu kinnitas Katia Karousakis OECD keskkonnadirektoraadist.

Ta viitas, et selle kontseptsiooni edu tagami-seks on vaja selgelt määratleda sihid ja eesmärgid, eemaldada mis tahes loomuvastased stiimulid, tagada piisav pikaajaline rahastamine ja eristada maksed, mis peaksid olema vastavuses tulemuste, mitte jõupingutustega. Samuti on vaja sisse seada range seiresüsteem.

Rahalised vahendid võiks pärineda nende teenuste otsestelt kasutajatelt või kolmandatelt osapooltelt, näiteks valitsustelt või ameti-asutustelt.

Näitena mainis ta Prantsusmaa mineraalvee-tootjat Vittelit, mis tasub kohalikele talunikele selle eest, et nad kasutaksid vähem väetisi, vähendaks vee saastatust ja sellest tulenevalt ka enda veepuhastuskulusid.

Carlos Muñoz Piña Mehhiko Riiklikust Ökoloogiainstituudist kirjeldas Mehhiko

makseid metsadega seotud hüdroloogilistele keskkonnateenustele. Nende hulka kuuluvad põhjaveekihi taastamine, pinnavee kvaliteedi tõstmine ja üleujutustest tingitud kahjude vähendamine.

Riik on juba kehtestanud vastava tasu veekasutajatele ning võtnud vastu otsuse juurutada meede üha suureneva metsade lageraie kasvu. Programm on osutunud edukaks ja kasvanud oluliselt alates selle käivitamisest 2003. aastal. Täna on sellega kaetud 2,4 miljonit hektarit metsamaad.

Selle eesmärk oli suunata rahalisi vahendeid enimohustatud piirkondadesse, hinnates nende majanduslikku ja sotsiaalset mõju, kuid ka neid ohustava lageraie riski suurus. Seesugune suunatus on andnud häid tulemusi, kuid selle edukus vähenes lisakriteeriumide kehtestamisel.

Muñoz Piña kinnitas kokkuvõtteks: "Poliitika kujundajad peaksid vältima skeemide ülekoormamist algsetest eesmärkidest erinevate sihtidega."

Ettevõtluse kaasamine

Eeldades, et bioloogilise mitmekesisusega seonduvate projektide rahastamissoovid ületavad olulisel määral tegelikke ressursse, kutsus IUCN juhtivökonomist Joshua Bishop üles kaasama rohkem erasektori poolset rahastamist, mis oli ka juulikuu keskpäeval avaldatud "TEEB ettevõtetele" aruande põhiteema.

Ta viitas vajadusele väljendada keskkonnanäidiseid muresid selliselt, et see leiaks laiemat kõlapinda ka ettevõtete seas, näidates, kuidas konkreetsed tegevused võiksid vähendada rahalisi kahjusid ja vältida maineprobleeme.

Täna sel päeval koostavad jätkusuutlikkuse aruandeid vaid väga vähesed ettevõtted ja kui nad seda ka teevad, mainitakse bioloogilist mitmekesisust neis harva. "Hoopis erinev on aga olukord kliimamuutusega seotud saasteainete vähendamises, mille osas on ettevõtetel konkreetsed eesmärgid. Bioloogilise mitmekesisusega ei ole aga võrreldav miski. Peame aitama ettevõtetel rohkemat saavutada," ütles ta.

Bishop kirjeldas ärilisi võimalusi, mis tekivad biomitmekesisusele suurema tähelepanu pööramisega. Nende hulka kuuluvad mitmed uued tegevusalad nagu ökoturism ja säästvad kalakasvatused, tarbijaeelistuste rahuldamine kvaliteedisertifikaadiga kaupade pakkumisel, tootmissisendite kindlustamine ja valitsuste kehtestatud keskkonnanõuete järgimine.

Kõigi nende eesmärkide saavutamiseks peavad ettevõtted hindama oma riske ja võimalusi, arendama välja strateegiad ja koolitama oma töötajaid ning kliente. Neil tuleb endale püstitada ka mõõdetavad eesmärgid ja jälgida oma tulemusi bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas, tegemaks kindlaks oma iga-aastaste edusammude ulatust.

"Meie ise oleme keskkonna reostamise eest makstavaks hinnaks. Me ei palu kuldajastu tagasitoomist, kuid uus roheline ajastu sobiks meile väga hästi. Veel ei ole hilja muutuda. Me kõik oleme sellega seotud."

Pr Bee, bioloogilise mitmekesisuse ja ökosüsteemide ühenduse kõrge esindaja

Euroopa magevee bioloogilise mitmekesisuse kaitse

Magevee bioloogilist mitmekesisust ohustavad mitmesugused faktorid võõrliikidest saasteaineteni. Sellele vaatamata on olemas julgustavaid viiteid olukorra paranemisele ja sellele, et ELi vee raamdirektiiv aitab mõjutada erinevaid arenguid soovitud suunas.

© EC/CE – Patrick Mascart

“Vee kättesaadavus ja puhtus on maailma kõige tõsisem keskkonnaalne väljakutse.”

*Professor Peter Bridgewater,
Global Garden Consulting*

Magevee bioloogiline mitmekesisus on kriisis, ütles Euroopa Komisjoni Ühendatud Uurimiskeskuse ametnik Joachim Maes vee ja bioloogilise mitmekesisuse teemaatikaga tegelenud sessiooni käigus. Ta hoiatas, et selle tagajärjed võivad olla traagilised.

“Paljud mageveeliigid on endeemsed. Neid esineb ainult mõnes kindlas paigas. Probleem seisneb selles, et liigi kadumisel ei ole seda enam võimalik asendada,” ütles ta.

Üheks kõige hävitavama toimega mõjuks on võõrliigid. Kui 90% Euroopa 11 000 võõrliigist on maise iseloomuga, siis 28% kõige ohtlikumatest elab just magevees. Teine oht on looduslike asualade killustumine, sest paljud jõed on sulgetud väiksemateks suletud keskkondadeks ja kontinuum, millest sõltub bioloogiline mitmekesisus, on lõhutud. Ka maapinnalt vette imuvad kemikaalid muudavad Euroopa ojasid ja jõgesid järkjärgult elutumaks.

Kuid leidub ka optimistlikke arenguid. Euroopa jõgedesse on naasmas rändliigid nagu näiteks lõhe. Sarnast fenomeni täheldatakse ka New Yorgis, kus Hudsoni jões on registreeritud tuurakala populatsiooni kasvu.

Maes hoiatas, et kannatlikkus on siin äärmiselt oluline. “Jõgesid ei ole võimalik taastada nelja aastaga, mis on tavapärase projekti kestus. Siin on vaja kümmet aastat. Just seetõttu ongi Euroopa Liidu 2020 strateegia oluline,” märkis ta.

Euroopa seadusandlusel on juba märgatav positiivne mõju. Kõige olulisem on vee raamdirektiiv (*Water Framework Directive*, WFD), mis moodustab Saksamaa Föderaalse Keskkonnaministeeriumi veeosakonna töötaja Heide Jekeli sõnul osa tema riigi

bioloogilise mitmekesisuse strateegiast. WFD rakendamine on tihedalt seotud looduskaitse ja bioloogilise mitmekesisuse aspektidega.

“Veekogude seisundi parandamine tähendab paremate elutingimuste loomist veeorganismidele ja teistele veest sõltuvatele liikidele,” selgitas ta.

Ka teised ELi direktiivid, mis keskenduvad üleujutuste riskijuhtimisele ja merendusstrateegiale, panustavad vee bioloogilise mitmekesisuse kaitsele.

Kliimamuutus, vesi ja bioloogiline mitmekesisus

Ettevõtte Global Garden Consulting direktor professor Peter Bridgewater vaatas laiemalt kliimamuutuse, vee ja bioloogilise mitmekesisuse vahelisi seoseid. Tema hinnangul on maailma kõige tõsisem keskkonnaalne väljakutse seotud vee kättesaadavuse ja puhtusega.

Ta viitas märgaladele, millest paljud soevad rohkem süsihappegaasi kui metsad ning etendavad olulist rolli üleujutuste vältimisel ja tõusudest-möönadest tingitud veekoguste muutumisel – nähtused, mille esinemissagedust kliimamuutus tõenäoliselt vaid tõstab. Ta rõhutas vajadust tagada ökosüsteemide taastuvus, keskendudes ökosüsteemides toimuvate protsesside juhtimisele ja valides pigem evolutsiooni kui möödajärgi taastamise.

Lõpetuseks märkis ta, et bioloogiline mitmekesisus mõjutab olulisel määral meie planeedi veevarusid. “Hüdroloogiline tsükkel võib kujundada kliimamuutusi ja ühtlasem kliima võimaldab ökoloogilisel ja sotsiaalsel taastuvusel toetada bioloogilist mitmekesisust,” ütles ta.

Uus seadusandlus Euroopa ookeanide kaitseks

Euroopa ookeanid jäävad suurel määral väljapoole ELi keskkonnaseadusandluse reguleerimisala. Merestrategia raamdirektiiv peaks seda olukorda parandama, tagades esmakordselt ELi jurisdiktsiooni alla jäävate mereveekogude laiaulatusliku kaitse. Nimetatud direktiiv on hetkel rakendusjärgus ja see peaks asuma lahendama paljusid Euroopa meredega seonduvaid probleeme.

2008. aasta juulikuus vastuvõetud merestrategia raamdirektiivi (*Marine Strategy Framework Directive*, MSFD) eesmärk on tagada Euroopa Liidu merekeskkonna tervenemine hiljemalt aastaks 2020.

See õigusakt kehtestab 11 laiahaardelist faktorit alates eutrofeerumisest ja merepõhja terviklikkusest kuni merre heidetud võõrkehadeni, millega tuleb arvestada "hea keskkonnaseisundi" poole liikumisel.

Selle eesmärgi suunas on liikumine juba alanud. Euroopa Komisjon on sel suvel viimistlemas konkreetseid kriteeriume nagu liikide bioloogiline mitmekesisus, looduslikud asualad ja ökosüsteemide tasandid, milliseid hakatakse kasutama 2020. aasta eesmärgi tegeliku saavutamise tuvastamiseks.

Ka liikmesriikidele kehtestatakse selged kohustused. 2012. aasta keskpaigaks peavad nad esitama oma merevee keskkonnaseisundi hindamisaruanded, määrama kindlaks parendussuunad ja kehtestama keskkonnavalased eesmärgid ja vastavad indikaatorid.

Kaks aastat hiljem peavad liikmesriikidel olema sisse seatud seireprogrammid, mille andmeid kasutatakse detailsete riiklike tegevuskavade loomisel "hea keskkonnaseisundi" eesmärgi saavutamiseks.

MSFD on Euroopa ookeanide seisukorra parandamisel seotud laiemate tegevusala-dega, näiteks ühtse kalanduspoliitika reformimine. Samuti on see ELi integreeritud merenduspoliitika keskkonnaalaseks tugisambaks.

Euroopa merede probleemid

Sessiooni "Bioloogiline mitmekesisus ookeanides" osalejad nentisid, et Euroopa meresid ohustavate faktorite nimekiri ei ole sugugi lühike. Mark Tasker Ühendkuningriigi Ühendatud Looduskaitsekomiteest märkis, et saaste, kõrged CO₂ kogused, võõrliigid, väljapüük ja kurnamine on vaid üksikud näited nähtustest, mis ohustavad Euroopa ookeanide jätkusuutlikkust ja biomitmekesisust.

Organisatsiooni Ohustatud Mered (*Seas at Risk*) tegevdirektor Monica Verbeek viitas, et EL on endale võtnud mitmeid bioloogilise mitmekesisusega seonduvaid kohustusi, "kuid sageli unustatakse, et need peaks kindlasti hõlmama ka mere biomitmekesisust".

Sama mõtteavaldusega on varem esinenud ka Euroopa Keskkonnaagentuuri tegevdirektor professor Jacqueline McGlade, mainides, et merekeskkond on praegustes looduslike asualade kaitse aruteludes jäetud vaeslapse ossa.

Merestrategia raamdirektiivi rakendamine peaks taolise kriitika ajalukku jätma.

© EC/CE – Patrick Mascart

Mark Tasker Ühendkuningriigi Ühendatud Looduskaitsekomitee Merenõustamisülem, Rahvusvahelise Mereuurimise Nõukogu nõuandekomitee aseesimees

🎯 Pange tähele, kuhu astute

Viimaste aastakümnete jooksul on toimunud kasvav ja aeglane pinnase bioloogilise mitmekesisuse ja bioaktiivsuse vähenemine. Põhiliseks põhjuseks on siin intensiivne põllumajandustegevus. Siiski on suurenemas inimeste teadlikkus sellest, kui võrd olulise panuse annab mullapind meie planeedi tervisesse.

Talumaade kaitse

Bourguignon soovitas mõningaid praktilisi võimalusi põllumaade edasise vaesumise vältimiseks. Ta toetas pinnase ning selle loomastiku ja taimestiku kaitsmiseks alternatiivsete põllumajandustehnikate kasutamist ja põllukultuuride rotatsiooni ja mitmekesistamist.

Samuti esitas ta väljakutse põllumajanduskogukonna tavatarkusele, mille kohaselt peaks künd olema sügav. "Kui kaitsta pinnast päikese eest, langeb selle temperatuur. Kui seda tõsta näiteks kündmisega, hävineb bioloogiline aktiivsus," hoiatas ta.

Lisaks intensiivsele põllumajandusele viitas Madalmaade Ökoloogiainstituudi töötaja Wim Van der Putten teistelegi Euroopa pinnast varitsevatele ohtudele. Nende hulka kuulub Euroopa linnade ja asfalteeritud alade laiendamine ja pinnase ülakehtide eemaldamine lahtise kaevandamise käigus.

Paljud pinnase omadused ei pruugi küll olla nähtavad, kuid nad mõjutavad meid ümbritsevat maailma. "Maapinnal nähtav interaktsioon on teatud määral tingitud pinnasesisestest protsessidest. Just seetõttu on pinnase biomitmekesisus elule maal nii olulise tähtsusega," ütles Van der Putten.

Claude Bourguignon Pinnase Mikrobioloogilise Analüüsi Laboratooriumist edastas osalejatele selge sõnumi: "Meil tuleb muuta oma suhtumist pinnasesse. See ei ole must ega räpane. See ei ole vaid muld, see on elav ja sisaldab miljardeid inimeste igapäevaelu mõjutavaid mikroorganisme."

Bourguignon, kes nõustab talunikke konkreetsele pinnasele sobivate kasvukultuuride osas, kinnitas, et halba pinnast ei ole olemas; on vaid halb põllumajandus. Ta tõi mõningaid näiteid intensiivse põllumajanduse poolt pinnasele põhjustatud kahjude kohta.

Eelmise sajandi jooksul hävitas selline tegevus miljardeid hektareid põllumaid. Pinnaseerosiooni ja niisutamise koosmõjul hävines igal aastal 12 miljonit hektarit harivat maad. Ainuüksi Prantsusmaal on iga-aastane pinnaseerosioon alates 1980. aastast suurenenud 10 tonnilt hektari kohta 40 tonnini ja riigi mullapinna bioloogiline aktiivsus on viimase 30 aasta jooksul vähenenud 90% võrra.

Bourguignoni sõnul ei ole selline põllumajandusmudel jätkusuutlik. Kompenseerimaks põllumaa kadu raiutakse igal aastal maha 10-12 miljonit hektarit metsa. Intensiivne ja ulatuslikult väetisi kasutav põllumajandus hävitas orgaanilist ainet, mis omakorda tõi endaga kaasa sellest toituvat loomastiku kadumise.

Charlotte Hollins Ühendkuningriigis asuvas Fordhalli mahetalust kinnitas osalejatele, et tema isa oli selle endale läbi kannatuste selgeks saanud. Kui ta laotas äärmiselt kerge ja liivase pinnasega põldudele keemilisi väetisi, võtsid taimed sellest endale nii palju kui nad suutsid ja ülejääk uhuti lihtsalt minema. Selle tulemusel jätkus pinnase loomuliku viljakuse langus, ning põllukultuurid muutusid järk-järgult nõrgemaks ja haiguste vastuvõtlikumaks. Lõpuks ei jäänud muud võimalust, kui lasta talu põllumaadelt rohtu kasvada.

🎯 Bioloogiline mitmekesisus: Inimkonna side tervisega

Meie tervist mõjutavad paljud tegurid: keskkond, geenid, eluviisid ja teaduslikud arengud. Kuid üks olulisematest ja samas vähem tähelepanu pälvinuist on bioloogiline mitmekesisus.

Gripi raviks kasutatav viirusevastane preparaat Tamiflu töötati küll välja laboratooriumis, kuid seda ei ole võimalik toota ilma Hiina tähtniisilt saadava šikiimhappeta. Vaatamata meie usule teadusesse, on taimed, loomad, seened ja mikroobid endiselt meie ravimpreparaatide asendamatud allikad. Ameerika Ühendriikide Toidu- ja Raviametis perioodil 1981 kuni 2006 registreeritud tuhandest uuest ravimist kahe kolmandiku lätted asuvad looduses. Loodus ei järgi loogikat, vaid miljonite aastate jooksul toimuvat juhuvalikute jada. Selle tulemusel tekkinud ühendid on toimeainetena haiguste vastu kasutatavad viisidel, mida laboratooriumides ei oleks tõenäoliselt kunagi avastatud.

Neid fakte kuulajaile esitledes rõhutas Harvardi Meditsiiniinstituudi õppejõud doktor Aaron Bernstein, et looduslike toodete

väärtus inimtervisele ületab kaugelt uute ravimite väljatöötamise või tootmise osatähtsuse. Ta viitas puude tervistavale toimele linnapiirkondades õhu puhastamisel. "Mida enam vähendada õhus hõljuvate osakeste koguseid, seda vähem inimesi sureb südamerabanduste tagajärjel," ütles ta.

Samuti juhtis ta tähelepanu sellele, kui suures osas sõltub meie tervis hästitoimivatest looduslikest ökosüsteemidest, meenutades publikule inimeste HIV-viiruse allikaid. Kalavarude vähenedes olid traditsiooniliselt kalatoidulised Lääne-Aafrika inimesed sunnitud oma toidulauale leidma üha enam jahiloomi. Selle käigus sattusid nad silmitsi viirusega, mis vallutas hiljem terve maailma. "Kas suudaksite ette kujutada, et liigne kalapüük Atlandi ookeanis võib endaga kaasa tuua uue nakkushaiguse esiletõusu," küsis doktor Bernstein.

"Bioloogiline mitmekesisus seisneb enamasti kui vaid liikide kaitses, eetilistes küsimustes või majanduslikes probleemides. Eelkõige on siin tegemist inimeste tervisega," kinnitas ta kuulajaile.

Bioloogilise mitmekesisuse lahendusefekt

Itaalia Comunità Ambiente direktor Oliviero Spinelli, kes korraldab uurimust bioloogilise mitmekesisuse muutuste mõjust nakkushaigustele, rääkis ka nn lahendusefektide ohtudest. Tema uuringutulemused viitavad sellele, et liikide paljusus haiguse patogeene potentsiaalsete peremeeste seas toob endaga kaasa vähenenud võimalused haiguse levikuks, sest peremeeste rohkus ei toeta patogeeni vohamist ja seetõttu väheneb ka inimeste nakatumise oht.

Näitena tõi ta viimase 10 aasta jooksul Euroopas ja Ameerika Ühendriikides taas välja ilmunud ja kiiresti levivat Lääne-Niiluse viirust. Uuringutulemused näitavad, et rohkemate linnuliikidega Ameerika riikides esineb seda palavikku inimestel vähem, vähemate linnuliikidega riikides aga rohkem. "Vajame interdistsiplinaarsemat lähenemist, mis ühendaksid tervishoidu, bioloogilist mitmekesisust ja majandust ning tagaks parema arusaama bioloogilisest mitmekesisusest nakkushaiguste ilmnemisel, levikul ja ülekandumisel," kinnitas ta.

© iStockphoto

🎯 Talunikud – maapiirkondade hoidjad?

Praegune põllumajanduspoliitika kaldub eelistama intensiivpõllumajandust keskkonnasäästlikele põllupidamistavadele, mis soodustavad muuhulgas ka bioloogilist mitmekesisust. Tugisüsteeme tuleks muuta selliselt, et need motiveeriks enam selliseid põllumehi, keda võiks nimetada maapiirkondade hoidjateks, väitsid Rohelise Nädala osalejad.

© EC/CE – Patrick Mascart

*Professor Allan Buckwell,
Poliitikadirektor, Maa- ja
Ettevõtlusassotsiatsioon*

Bioloogiline mitmekesisus on meie kollektiivne elukindlustus. Põllumajanduspoliitika on selle ära unustanud, ütles Corrado Pirzio-Biroli, kes on töötanud ka ELi endise põllumajandusvoliniku Franz Fischleri personaliülemana.

“Euroopa Liidu põllumajandus on saanud kannatada turu kokkuvarisemisest. Tuge saab selliste toiduainete tootmine, mis end ära tasub. Samas jääb toetuseta keskkonnakaitse, mis end ise ära tasuda ei saa. Põllumajanduspoliitika ei ole võimaldanud talunikel toota toidu ja kiudainete kõrval ka avalikke hüvesid,” ütles endine ELi ametnik.

Doktor Christian Hey Saksamaa Keskkonna Nõustamiskojast kinnitas, et talupidamine on ühteaegu nii osa probleemist kui ka selle lahendusest. Ta viitas Ühtse Põllumajanduspoliitika reformimise vajadusele, sest paljud probleemid on seotud talupidajate kompensatsioonisüsteemidega.

Ta väitis, et bioloogiline mitmekesisus on avalik hüve ja talunikud peaksid saama põhitasusid ökoloogiliste kompensatsioonialade loomise eest näiteks hekkide ja looduslike rohualade rajamisel.

“Põhimõte, mille kohaselt saastaja peab maksma, kehtib ka põllumajanduses,” ütles ta. “Keskkonnanõuete järgmise kulud jäävad selle sektori kanda. Ja avalik finantseerimine peab olema kooskõlas avalike hüvede loomisega.”

Talunduse “vaikne revolutsioon”

Intensiivpõllumajanduse osa bioloogilise mitmekesisuse vähenemisel rõhutas ka maaelu arenduskonsultant doktor Mark Redman, kes viitas kõrge loodusväärtusega talunduse (*High Nature Value*, HNV) potentsiaalsetele eelistele maapiirkondade bioloogilise mitmekesisuse toetamisel.

“Tulin siia selleks, et toetada vaikset revolutsiooni põllumajanduse ja biomitmekesisuse mõistmises,” ütles Redman Rohelise Nädala publikule.

“HNV keskendub madala intensiivsusega talupidamisele, mis on traditsiooniliste meetoditega võrreldes vähem konkureeriv ning tegeleb enamasti väikesemahulise ja elatusvahendina toimiva põllumajandusega.

See lähenemisviis tunnustab nende valdkondade väärtust bioloogilise mitmekesisuse säilitamisel ja toetab neid põllumajanduskeskkondlike maksete läbi.”

Ta selgitas, et HNV viljelemiseks sobib ligikaudu 25 % ELi põllumaadest ehk kokku 27 miljonit hektarit, sealhulgas suured maamassiivid ELi uutes liikmesriikides nagu Slovakkia ja Bulgaaria, kus väiketalude osakaal on kõrgem.

Redman hoiatas, et tegevusetus võib viia sellise väiketalunduse väljasuremiseni, mis omakorda mõjub negatiivselt bioloogilisele mitmekesisusele.

Professor Allan Buckwell Ühendkuningriigi Maa- ja Ettevõtlusassotsiatsioonist rõhutas vajadust aidata maapiirkondade hoidjaid – talunikke ja maaomanikke – nende majandustegevuse arendamisel keskkonnale sobivamas suunas.

“Seitsmekümnel protsendil Euroopa maismaast toimub põllu- või metsamajanduslik tegevus. See, kuidas me talupidamise või metsamajandusega tegeleme, mõjutab olulisel määral keskkonda. Just maaomanikud mängivad siin olulist rolli,” rõhutas Buckwell.

“Meil tuleb muuta kogu mõtteviisi. Talunikele tuleb maksta vabatahtlike lepingute alusel selliselt, et nad saaksid tasu avalike hüvede, näiteks keskkonnakaitse edendamise eest,” ütles ta.

☉ Toitumisharjumused ja elupaikade kadumine

Rahvaarvu suurenemine ja nõudluse kasv liha ning teiste loomsete saaduste nagu piim ja munad järele mõjub soodsalt karjakasvatusele, mis on praegu suurim bioloogilise mitmekesisuse vähenemise põhjustaja. Olukorra võimalikeks lahendusteks on tootmise efektiivsuse tõstmine, kariloomaliikide suurem mitmekesisus ja väiksem lihatarbimine.

Meie rahuldamatu lihavajadus mõjub soodsalt karjakasvatusele, mis katab täna 80% ülemaailmsest maismaa kasutusest. Kolmandikul põllumaadest kasvatatakse loomasööta.

Henk Westhoek Madalmaade Keskkonnahindamise Agentuurist kinnitas, et karjakasvatust vastutab 30% ülemaailmse bioloogilise mitmekesisuse vähenemise eest.

“Tihti kiputakse karjakasvatuse keskkonnamõjusid alahindama vaatamata sellele, et need toovad endaga kaasa bioloogilise mitmekesisuse vähenemise nii Euroopas kui ka väljaspool seda,” hoiatas ta.

Tarbimistrendid

Alates 1980. aastatest on lihatarbimine Euroopas kolmekordistunud ja piimatarbimine kahekordistunud. Euroopa Liidu kodanikud söövad aastas keskmiselt 73 kg liha inimese kohta. Sama näitaja on Ameerika Ühendriikides 124 kg ja Aafrikas 15 kg. Westhoeki kinnitusele võiks meie toitumisharjumuste muutmine oluliselt vähendada karjakasvatuse mõju bioloogilisele mitmekesisusele.

Tarbimisharjumused on muutumas ka arenguriikides, kus liha ja eriti linnuliha on muutumas üha populaarseks valguallikaks.

Olukorras, milles maailma rahvaarv on aastaks 2050 küündimas üheksa miljardi inimeseni, prognoositakse meie praeguse 280 miljoni tonnise aastase lihatarbimise kahekordistumist 2050. aastaks.

Karjakasvatusega kaasnevad mõjud

Euroopa Liidus kasvab sojajahu ja teiste imporditud söödakontsentraatide tarbimine aastast 14% võrra. See mõjutab põllumajandustegevust ka väljaspool Euroopa Liitu, kus looduslike asualade ja bioloogilise mitmekesisuse vähenemine on samuti märgatav. Sojaubade kasvatamiseks kasutatav põllumaa on arenguriikides perioodil 1994 kuni 2004 kahekordistunud.

Carolyn Imede Opio ÜRO Toidu ja Põllumajandusorganisatsioonist (*Food and Agricultural Organisation, FAO*) kinnitab, et kuigi karjakasvatuse keerulist ja suurel määral kaudset mõju on raske eristada, on selle tagajärjed silmaga märgatavad. Karjakasvatuse sektori laienemine põhjustab muutusi elupaikades ja kiirendab kasvuhooenergia atmosfääri paiskamise läbi kliimamuutust – usutavasti pärineb karjakasvatusest koguni 7,1 miljardit tonni CO₂ emissioonist.

Tegevused tulevikus

Opio sõnul võivad jätkusuutliku iseloomuga tegevused mõnesid neist mõjudest siiski leevendada. Ka tootmise efektiivsuse tõstmine ja tootmisprotsessi sisendite vähenemine, mahekarjakasvatus, konkreetsetele oludele sobivate loomapidamisviiside ja traditsiooniliste ning kohalikele tingimustele paremini vastavate tõugude säilitamine võivad oluliselt vähendada survet looduslikele asualadele ja teistele ressurssidele.

Samas rõhutas ta, et ebaefektiivse ressursikasutuse vältimiseks tuleb tõsiselt panustada mõnedesse olulistesse teguritesse nagu

© EC/E - Patrick Mascart

Carolyn Opio Loomakasvatuse ja tervishoiu osakond, ÜRO Toidu ja Põllumajandusorganisatsioonist (FAO)

hinnakujunduse korrigeerimine ja keskkonnanakuludega arvestamine eelarvekujunduses. Ta lisas, et tootjatele on vaja bioloogilise mitmekesisuse säilitamiseks sisse seada uusi motivatsioonisüsteeme, realiseerides neid näiteks läbi subsideerimise, maksusoodustuste ja toodete keskkonnamärgistus- ja sertifitseerimissüsteemide rakendamise. Samuti on meil võimalik muuta oma toitumisharjumusi. Sellised elanikkonnale suunatud kampaniad nagu lihavaba päeva korraldamine võivad kaasa aidata lihatarbimise vähendamisele, parandada rahva tervist ja vähendada karjakasvatust ning sellest tulenevat bioloogilise mitmekesisuse kadu, öeldi Rohelise Nädala osalejatele.

🎯 Kliimamuutus ja bioloogiline mitmekesisus

2007. aastal avaldatud neljas IPCC* hindamisaruanne tõi avalikkuse tähelepanu alla bioloogilist mitmekesisust ja ökosüsteemidega seonduvaid teenuseid ohustavate riskide olulise suurenemise. Ka ookeanide bioloogiline mitmekesisus on muutumas, mis võib omakorda mõjutada toiduainete kättesaadavust, vaatamata sellele, et liikide arvukus võib olla koguni tõusuteel.

© Shutterstock

Kuigi kliimamuutuse seostamiseks bioloogilise mitmekesisuse vähenemisega puuduvad otsesed tõendid, märkis Potsdami Kliimamõjude Uurimise Instituudi töötaja Wolfgang Cramer, et soojeneva kliima mõjud on nähtavad kõikjal, alates muutustest liblikapopulatsioonides ja lõpetades Alsace-i veinide alkoholisisaldusega.

Vaatamata mitmetele teaduslikult ebakindlatele asjaoludele, on rohked esmapilgul tähtsusetud loodi siiski niivõrd kaalukad, et poliitikud lihtsalt peavad asjaolude pakilisust tunnistama. Kliimamuutuse ohjeldamiseks

pole aga muid võimalusi peale saasteainete vähendamise ja loodusliku süsinukutsa-kaalu hoidmise.

Selged tõendid viitavad ökosüsteemide muutumisele ja selle protsessi olulisele mõjule inimeste heaolule läbi ökosüsteemide teenuste vähenemise – ja sellega kaasnevad reaalsed kulud. Kõrbestumine hävitab miljoneid inimeste elatusvahendeid. Magevee kalavarude vähenemine toob endaga kaasa odavate valgualikate kättesaadavuse vähenemise arenguriikides. Vee ja kanalisatsiooni langev kvaliteet mõjutab olulisel määral poolt linnaelanikkonda Aafrikas, Aasias, Ladin-Ameerikas ja Kariibi mere maades.

Väljasuremistest oht

Chris Thomas Yorki Ülikoolist ei kahelnud põrugi kliimamuutuse reaalses toimimises. “See tappis 2003. aasta kuumalaine ajal palju prantslasi,” rääkis ta Rohelise Nädala publikule.

Ta ütles, et on olemas vankumatud tõendid selle kohta, et enam kui 10% kõigist liikidest ähvardab väljasuremisohu ja tõenäoliselt läheneb see number 25%.

Paljudele liikidele ei kujune kliimamuutusega kohanemine lihtsaks. Osad võivad suuta vahetada oma asualasid, kuid teised ei pruugi temperatuuritõusule vastu pidada. Näiteks on neli protsenti sisalikuliikidest juba välja surnud ja 2080. aastaks eeldatakse selle näitaja suurenemist 20 protsendini. Ühendkuningriigis läbiviidud uuringute kohaselt

on paljud liigid uute elukohtade otsingul liikumas põhjapoolle. Osad liigid on viimase 25 aasta jooksul liikunud koguni 75 miili.

Teine probleem on võõrliikide sissetung. Uue maailma aladel elutsevaid konni ja kärnkonna ohustavad naha seenpatogeeneid, mille tõttu on välja surnud juba ligikaudu 70 liiki.

Professor Carlo Heip Madalmaade Kuninglikust Mereuuringute Instituudist kinnitas, et merekeskkond on kliimasoojenemise ja liigse kasutuse tõttu muutumas.

“Merekeskkonnas on selgelt nähtav bioloogilise mitmekesisuse muutumine, kuigi välja on suremas vaid väga üksikud liigid,” ütles ta. “Temperatuuri tõus mõjutab ainult ookeanide pinnakihte ja mereliigid võivad kergesti oma elupaiku vahetada.”

Ta rõhutas põhjapoolsete vete kasvavat asustatust lõunast pärinevate planktoniliikide poolt. Põhjamerel elutsevate liikide arv on viimase 20 aasta jooksul suurenenud ja liigistiku ülesehitus muutunud. See muudab ka toiduahela ülesehitust ookeanides ja võib mõjutada kalavarusid.

* Valitsustevaheline Kliimamuutuse Paneel (Intergovernmental Panel on Climate Change).

🎯 Rohelise infrastruktuuri arendamine

Rohelise infrastruktuuri eesmärk on Euroopa rikkaliku looduspärandi kaitsmine ja taastamine. Seda tehakse ühendades taas need elupaigad, mis lahutati maa intensiivse kasutamise, transporditeede ja valglinnastumise tõttu. Rohelise infrastruktuuri arendamine on üks Euroopa peamisi panuseid bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamiseks.

Euroopa Komisjon edendab järgmisel aastal väljatöötatava ELi rohelise infrastruktuuri strateegia aluseks olevate parimate keskkonnapraktikate vahetamist. Rohelisel Nädalal osalejad kuulsid, kuidas riiklikud, piirkondlikud ja kohalikud projektid võivad kõik anda oma iseloomuliku panuse rohelisse infrastruktuuri.

Ungari kasutab looduskaitse rahastamiseks Euroopa ja riigi enda vahendeid. ELi regionaalsete, põllumajanduse ja LIFE+ keskkonnaprojektide rahastamisvahendite abil ühendatakse uuesti looduskaitse all olevad või Natura 2000 märgalad ja metsad.

Programm sisaldab ka kalateede rajamist, ökoloogiliste koridoride arendamist, elektriiniide muutmist selliseks, et oht lindudele oleks minimaalne, ja väikeste tunnelite ehitamist teede alla, et kaitsealused liigid saaksid liikuda ja levida teistesse elupaikadesse.

Szent Istváni Ülikooli dotsent Eszter Kovács selgitas, et see programm on põhjalikum kui klassikalised looduskaitseprojektid. See ühendab ülevalt alla ja alt üles lähenemised ja nõuab pidevat pakkumistingimuste kohandamist vastavalt võimalike toetusesaajate vajadustele. Asjaolu, et kõrgel tasemel kaasrahastamine on hästi kättesaadav, teeb programmi taotlejate jaoks äärmiselt atraktiivseks.

Prantsusmaal näitab Rhône-Alpes-i piirkond teed looduskoridoride rajamises, selleks et luua omavahel ühendatud alade võrgustik (trame verte et bleue). Koostöös kõigi asjaomaste sidusrühmadega kasutati piirkonnas rohelise infrastruktuuri rajamise ettevalmistamisel uuenduslikku integreeritud ruumilist planeerimist – vahendit, mis tagab piiratud maa-ala kasutamise parimal viisil.

Piirkonna tervise ja keskkonna valdkonna asepresident Alain Chabroll selgitas, et esmatähtsateks peeti selle suure piirkonna paljude keskkonnaomaduste kaardistamist ja ühtset lähenemist selle väga vaheldusrikkal maastikul.

“Siniste ja roheliste struktuuride moodustamisel oli haldamise küsimus väga oluline ja ligi 100 kohalikku ühingut osalesid planeerimises. Püüdsime tagada selle, et keegi ei jääks välja,” selgitab ta. Tõsiseid jõupingutusi tehti ka selleks, et linna ja maa-alade planeerijad oleksid täielikult teadlikud projektist ja selle tähendusest nende tööle.

Rohelise infrastruktuuri rahastamine

Peter Carter, Euroopa Investeeringuspanga (EIB) abidirektor, ütles, et ainult riigikassa ei saa finantseerida kõiki rohelise infrastruktuuri projekte. Ka erasektorit tuli veenda, et see kasutaks oma häid ideid ja finantse projektis. Carter ütles, et erafirmade kaasamisega saab väga oluliseks pankurite ja keskkonnakaitsete vaheline suhtlus.

Ta juhtis tähelepanu EIBi tellitud uuringule, mis püüab looduse väärtust määrata. Ta ütles, et Euroopa Investeeringuspank teeb koostööd finantsvahendajatega, et rahastada ökosüsteemi teenustega tihedalt seotud VKESid ning kaalub raha paigutamist Ladina-Ameerika ökosüsteemi teenuste fondi.

Natura 2000 Euroopa edulugu

Natura 2000 võrgustik loodi 1992. aastal elupaikade direktiiviga, mis koos linnudirektiiviga on Euroopa looduse ja bioloogilise mitmekesisuse poliitika nurgakiviks.

Natura 2000 võrgustiku eesmärk on kaitsta ja hallata ohustatud liike ja elupaiku kogu Euroopas, rahvuslikest või poliitilistest piiridest sõltumata. See ei ole range looduskaitsealade süsteem, kus inimtegevus üldse puudub. Kuigi selles võrgustikus saab kindlasti olema looduskaitsealad, jääb enamik maad tõenäoliselt eraomandisse ja põhiorhk pannakse nii ökoloogiliselt kui majanduslikult säästlikule haldamisele.

Natura 2000 on rohkem kui 25 000 ala ja peaaegu 750 000 ruutkilomeetriga võimas liitlane paljude Euroopa haruldaste ja ohustatud liikide pikaajalise säilimise tagamises.

Euroopa Komisjon ja Keskkonnaagentuur avalikustavad uued bioloogilise mitmekesisuse eest võitlemise vahendid

“Rohelisel nädalal” tutvustati kahte uut vahendit bioloogilise mitmekesisuse vähenemise vastase võitluse tõhustamiseks.

Euroopa bioloogilise mitmekesisuse teabesüsteem (Biodiversity Information System for Europe, BISE) on uus veebiportaal, mis võimaldab juurdepääsu Euroopa bioloogilist mitmekesisuse meetmetega seotud informatsioonile. Samuti saab portaalist ELi looduskaitsealaste meetmete ja õigusaktide alast teavet, seal on rohkelt infot ELi keskkonna ja ökosüsteemide olukorra ja neid ähvardavate ohtude kohta. BISE edastab ka informatsiooni bioloogilise mitmekesisuse vallas tehtavate teadusuuringute kohta ja see pakub juurdepääsu liikmesriikide aruandlusele selle valdkonna hetkeseisust.

<http://www.biodiversity.europa.eu>

Euroopa Keskkonnaagentuur on poliitikakujundajate jaoks välja töötanud 2010. aasta “võrdlusaluse Euroopa bioloogilise mitmekesisuse käsitlemiseks”. See vahend annab tervikliku läbilõike bioloogilise mitmekesisuse hetkeseisust. Võrdlusalust hakatakse kasutama bioloogilise mitmekesisuse vähenemise peatamiseks tehtud edusammude jälgimisel, ning see võrdlusalus võimaldab selgelt kindlaks teha 2010. aasta järgsed suundumused ja neid mõõta. Liike ja elupaiku käsitlev teave on jaotatud peamiste ökosüsteemi tüüpide (ranniku- ja märgalad, rohumaad, metsad jne) kaupa ning vajaduse korral ajakohastatakse andmeid regulaarselt, et saada selge pilt tehtud edusammudest ja jälgida suundumusi.

<http://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/bise-2013-the-biodiversity-information>

Näitus ja seotud üritused

Lisaks istungitele ja seminaridele toimus Rohelise Nädal raames enam kui 50 stendiga elav ja mitmekülgne näitus. Konverents meelitas kokku suure hulga osavõtjaid ja roheline äriühenduse esindajaid, LIFE-projekte, valitsusväliseid organisatsioone, kohalikke ja piirkondlikke asutusi ning samuti Euroopa ja rahvusvahelisi organisatsioone.

© EC/CE – Patrick Mascart

Propageerime looduskaitset läbi fotograafia

Üheks suurimaks tõmbenumbriks oli väljapanek “Euroopa looduse imed”, mis andis ülevaate Euroopa bioloogilise mitmekesisuse pärandi fotonäitusest, mida varsti ka mujal Euroopas näha saab.

Esindatud oli 69 tipploodusfotograafi 48 Euroopa riigist oma 125 parima tööga loodusest ja bioloogilisest mitmekesisusest.

“Euroopa looduse imede” algataja, auhinnatud fotograaf Staffan Widstrand, tahab kasutada fotograafia jõudu, et maailmale loodust ja biomitmekesisust tutvustada.

Projektiga püütakse avada Euroopa mandri looduspärand selle 700 miljonile elanikule ja kogu ülejäänud maailmale.

© 2008 Grzegorz Lesniewski / Wild Wonders of Europe

Projekti eesmärk on tõsta teadlikkust bioloogilisest mitmekesisusest ja julgustada inimesi selles kaasa lööma.

Widstrandi sõnul on see on seni suurim fotograafial põhinev looduskaitseaktsioon maailmas.

